

Posudek oponentky na rigorózní práci: “Tikové poruchy u dětí s důrazem na Komprehenzivní behaviorální intervenci pro tiky”

Pracoviště: Katedra psychologie

Řešitelka: Mgr. Nicole Tesar, MS.

Oponentka: Mgr. Kamila Urban, PhD.

Předložená rigorózní práce Mgr. Nicole Tesar, MS., nabízí cenný příspěvek pro dětskou klinickou psychologii. Autorka se zaměřuje na efektivitu CBIT s využitím online formátu v české populaci dětí a dospívajících. Cílem práce je ověřit, zda je metoda CBIT efektivní a vhodná pro použití v české klinické praxi u dětí a adolescentů v online formátu.

Formální stránka

Práce je strukturovaná přehledně, literární část je kvalitně zpracovaná. Menší nedostatky v uspořádání textu spatřuji v umístění kapitoly 2.2, která by podle mého názoru měla být zařazena dříve, a také kapitoly 4.1.1, kterou by bylo vhodné posunout na začátek. Jazyk práce je odborný a srozumitelný, s precizním použitím odborné terminologie.

V souladu s APA 7 bych doporučila několik úprav: přejmenovat graf na „obrázek” a umístit jeho název nad místo pod. Další formální připomínky se týkají chybějících odkazů na zdroje v určitých částech textu, například poslední odstavec na straně 11, popis tiků v prvním odstavci na straně 12, či celá kapitola 2.3. V případě kapitol 7.2.1–3 je rovněž třeba doplnit odkazy na relevantní zdroje. Použitý příklad pacientky na straně 19 naznačuje, že ve výše uvedených případech chybějících zdrojů, mohla být zahrnuta autorčina osobní zkušenost z praxe. Doporučila bych uvést tuto informaci v textu explicitně.

Teoretická část

Teoretická část rigorózní práce je rozsáhlá, systematicky organizovaná a nabízí kvalitní vhled do problematiky tikových poruch u dětí a dospívajících. Autorka zahajuje historickým přehledem, pokračuje klasifikací tikových poruch na základě aktuálních diagnostických standardů MKN-11 a DSM-5, a dále rozpracovává etiologii tiků s důrazem na genetické a environmentální vlivy. Reflektuje rovněž komorbiditu tikových poruch s dalšími neurovývojovými a psychiatrickými diagnózami. Důležitým přínosem by zde mohlo být i zahrnutí poznatků z longitudinálních studií, které pomáhají sledovat nástup, vývoj a případnou remisi tiků.

Autorka také představuje různé přístupy k léčbě tiků, od tradiční farmakoterapie až po behaviorální intervence, s důrazem na zahraniční trendy. Klíčovou částí je detailní popis Komprehenzivní behaviorální intervence pro tiky (CBIT), která je představena jako efektivní alternativa k farmakoterapii s minimálními vedlejšími účinky. Metodologie CBIT zahrnuje psychoedukaci, funkční analýzu a specifické techniky, jako jsou trénink náhradního chování (habit reversal training) a relaxační techniky. Tato část svědčí o hlubokém porozumění autorky problematice.

Teoretická část tedy poskytuje čtenáři přehled založený na relevantní literatuře a studiích v oboru, čímž vytváří pevný základ pro empirickou část práce.

Empirická část

Empirická část se zabývá hodnocením účinnosti CBIT terapie v online formátu pro české dětské pacienty s tikovými poruchami. Tento přístup představuje inovaci v českém kontextu, kde metoda CBIT není dosud běžně využívána. Design výzkumu odpovídá cílům práce, nicméně struktura empirické části by mohla být přehlednější. Informace o vzorku se objevují až v kapitole 10. Doporučuji, aby struktura byla více klasická (definování cílů, vzorku, metod a postupu na začátku empirické části).

Několik otázek k metodologii zůstává nezodpovězených:

- Proč byly porovnávány pouze první a poslední výsledky terapie a nebyl sledován vývoj během jednotlivých setkání?
- Bylo by vhodné porovnávat hodnocení rodičů s hodnoceními samotných dětí.
- Autorka vyloučila děti hovořící slovensky, což by bylo vhodné zdůvodnit.
- Bylo by vhodné také uvést, zda došlo k rozdílům v účinnosti terapie mezi dětmi s diagnostikovanou chronickou motorickou nebo vokální poruchou a dětmi s Touretteovým syndromem (TS).

Kromě již zmiňovaných otázek ohledně metodologie by bylo přínosné zahrnout i další faktory ovlivňující efektivitu terapie. Například, do jaké míry děti plnily domácí úkoly a jak důsledné byly v jejich pravidelném provádění. Dále, informace o plnění intervence během měsíční pauzy mezi terapií a následným hodnocením by mohla objasnit, zda došlo k dalším změnám či udržení získaných výsledků v prostředí bez přímé terapeutické podpory.

Klíčová je také otázka, zda byla změna v intenzitě tiků objektivně zhodnocena autorkou a zda lze takto přesně určit vliv intervence.

Další metodologické poznámky: Dotazníková škála, na kterou děti odpovídaly, zahrnovala jak otázky na četnost tiků, tak subjektivní obtížnost, kterou tiky způsobují. Bylo by vhodnější, kdyby byla tato témata rozdělena do dvou oddělených škál.

Sekce výsledků je zpracována velmi nestandardně. Autorka nejprve uvádí rozdíly mezi prvním a posledním testováním v podobě procentuálního snížení a poté uvádí výsledky Wilcoxonova testu. Statistická analýza výsledků, která zahrnuje výpočet rozdílů mezi prvními a posledními setkáními pomocí Wilcoxonova párového testu, je v zásadě správná. Nicméně přístup, který porovnává „změnu“ mezi prvním a posledním setkáním a koreluje ji s věkem, by mohl být efektivnější s použitím modelu repeated-measures ANCOVA s kovariátem věku; v druhém případě u skupiny s medikací a bez. Doporučuji též opatrnost při interpretaci výsledků, zejména v tvrzeních, že výzkum **potvrzuje** účinnost online CBIT terapie.

V diskusi autorka přemýšlí nad důvody, proč u některých klientů CBIT terapie nevedla k očekávaným výsledkům. Zde by bylo vhodnější opřít se o odbornou literaturu než jen o vlastní domněnky, což by dodalo argumentům větší váhu a teoretickou oporu. Relevantní literatura nabízí

několik možných vysvětlení, například vliv komorbidních poruch, rozdíly v motivaci a plnění domácích úkolů nebo vliv vnějších stresových faktorů na úspěšnost terapie.

Na druhou stranu, autorka velmi dobře popisuje limity vlastního výzkumu, což oceňuji.

Souhrnné zhodnocení

Rigorózní práce Mgr. Nicole Tesar, MS., přináší dobrý teoretický přehled o problematice tikových poruch u dětí a dospívajících, který je systematicky a odborně zpracován. Praktická část však vykazuje určité metodologické nedostatky. Diskuse by rovněž měla být více opřena o odbornou literaturu. Vzhledem k těmto aspektům jsou výsledky praktické části hodnotné, avšak potřebovaly by další podporu pro jednoznačné závěry. Celkově však práce představuje přínos pro oblast klinické psychologie a splňuje nároky kladené na rigorózní práci. Na základě uvedeného doporučuji práci přijmout k obhajobě.

Otázky k obhajobě

Jaké konkrétní kroky by měly být podniknuty, aby byla CBIT terapie více rozšířena v českém klinickém prostředí?

Zvažovala autorka vliv environmentálních a psychosociálních faktorů na intenzitu tiků, zejména v obdobích zvýšeného stresu? Jak by tyto faktory mohly potenciálně ovlivnit účinnost CBIT terapie a interpretaci výsledků?

Mgr. Kamila Urban, PhD.

V Praze 8.11.2024